

IM
FREIEN

NILS ANDERS MORTENSEN - PIANO

EDVARD GRIEG, BÉLA BARTÓK,
CLAUDE DEBUSSY

ET PIANO I DET FRI

Musikken på denne platen befinner seg ute i det fri. I måneskinn hos Debussy, under nattehimmelen hos Grieg eller i folkelivet i Béla Bartóks *Im Freien*, som har gitt navn til innspillingen. Fjerde del av Bartóks verk er også et nattstykke, som etterligner naturlyder i en ungarsk sommernatt.

Selv har pianist Nils Anders Mortensen bosatt seg på 70 grader nord, i kanten av Arktis. Her er det ingenting som stanser blikket, annet enn nordkalotten som krummer seg og møter himmelen. Særlig er det mer enn to hundre mil til konservatoriene i Hannover og Paris der han studerte hos Einar Steen-Nøkleberg, eller til Salzburg, som han reiste fra med Mozarteum-pris i bagasjen. Lenger øst er det halvparten så langt til St. Petersburg,

der Mortensen jevnlig har konsertoppdrag. Man blir minnet om at det sentrale Europa vi ofte tenker på som hjertet av vestlig kunstmusikk, dekker en forsvinnende liten del av kloden.

I første verk er vi på en øy, Claude Debussys *L'isle joyeuse*. Musikken er også komponert på en øy, Jersey. Der lot Debussy seg inspirere av den franske maleren Jean-Antoine Watteau og maleriet *L'embarquement pour Cythère* (1717). Bildet forestiller festglade mennesker i grønn natur ved havet. Betrakteren står et stykke unna. Perspektivet gir motivet et drag av noe vemodig og uvirkelig, som det er mulig å kjenne igjen i det lette, vektløse og samtidig triste i Debussys klangverden.

På mange måter står verkene på denne innspillingen nærmere bildet enn fortellingen. Her er ingen lange linjer eller harmonisk utvikling som vil transportere lytteren mot ett bestemt mål. Musikken vil snarere holde fast øyeblikk som i et bilde, åpne opp klanglige rom og bevege seg rundt i dem, som i et landskap.

Edvard Griegs vakre *Ballade i g-moll* kan også høres som en kjede av slike klanglige rom, hvis man tenker seg at hver av de 14 variasjonene gir den samme folketonen ulike farger. En melankoli skinner også igjennom, uavhengig av om man

vet hvordan Grieg skrev balladen etter å ha mistet begge foreldrene på kort tid.

Debussys *Estampes* åpner med pentatone tegninger av asiatiske pagoder, tårn med konsentriske, repeterende form. Sirkler finnes også i neste sats, i gjenklang av arabiske danser i *La soirée dans Grenade*. Debussy hadde visstnok verken vært i Grenada eller i en pagode, men i denne musikken er fantasi og sanseinntrykk nært forbundet. I *Jardins sous la pluie* vender komponisten tilbake til mer hjemlige trakter og skildrer hager i en by, kanskje Paris, i regnvær. Her er musikalske konturer mer eller mindre visket ut og oppløst i en dempet, klanglig tåke. Et sted inne i regnlydene finnes også fuglelyder og to folkeviser.

I *Clair de lune* kommer lyset tilbake, også inspirert av maleren Watteau. Verket er en del av en suite, *Suite Bergamasque*, og tittelen er trolig hentet fra et dikt der poeten Paul Verlaine hyller Watteaus motiver. Verlaine tilhører en symbolistisk poesitradisjon som arbeider med antydninger og temaer som ofte framtrer delvis skjulte.

*Votre âme est un paysage choisi
Que vont charmant masques et bergamasques
Jouant du luth et dansant et quasi
Tristes sous leurs déguisements fantasques.*

*Sjelen din er et landskap, utvalgt
for at masker og bergamasker
fortryllende skal ferdes der,
luttspillende, dansende og nesten
triste, bak underlige forkledninger*

Fra Paul Verlaine: Clair de lune (1869)

Masken, som både kan vise en følelse og skjule en annen, opptrer også stadig i Watteaus malerier. Som i commedia dell'arte sidestilles sorg og glede. En slik folkelig tradisjon er en annen tråd gjennom musikken på platen, enten det er i Bartóks genuine ungarske melodier eller Debussy som forestiller seg eksotiske danser. Selv om Grieg for en gangs skyld er representert med noe annet enn parafraaser over folkemusikk, er balladen i form en folkeviser.

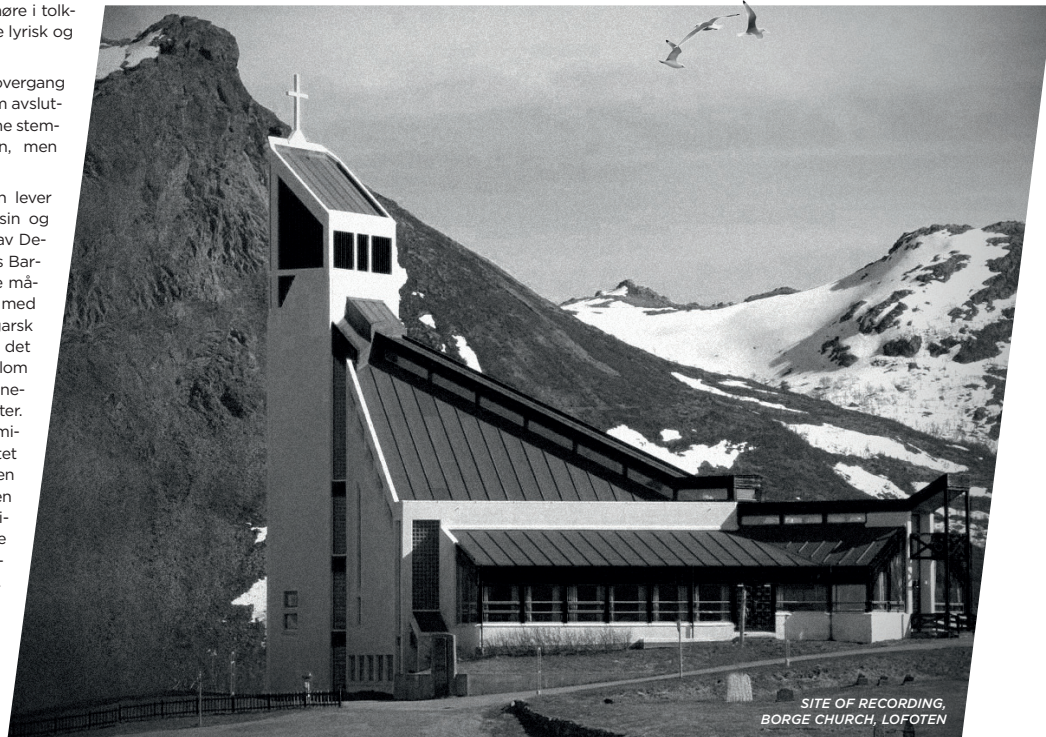
Folk og det folkelige i betydningen det jordnære er også tydelig til stede i Nils Anders Mortensens hverdag. Da er han landsdelsmusiker i Finnmark fylke, og sammen med tre kolleger kjører han et ukjent antall mil i året for å spille konserter på steder der snøstorm og reinsdyr i vei-banen er hverdag. På disse reisene møter pianokvartetten mennesker som tar i mot klassisk musikk på en annen måte enn et urbant, vurderende publikum. Å veksle mellom slike møter, solistoppdrag med internasjonale orkestre og skjerpede samspill på kammermusikkfestivaler, gir Mortensens praksis et stort spenn. Det samme

spennet kan man kanskje også høre i tolkningene hans: en blanding av noe lyrisk og noe mer urolig og upolert.

Griegs *Notturmo* står som en fin overgang mellom *Clair de lune* og verket som avslutter platen. Her er mye av den samme stemningen som Debussys måneskinn, men skarpere farger.

Både klanglig og i sammenhengen lever Bartóks *Im Freien* opp til tittelen sin og splintrer det som måtte være igjen av Debussys drømmende antydninger. Hos Bartók opptrer det uavsluttede på andre måter. Første del heter "med trommer, med fløyter". Ordene er hentet fra en ungarsk folkesang. Som i norsk tradisjon er det også i Ungarn nær sammenheng mellom folkemusikk og overtro, og den opprinnelige teksten påkaller overnaturlige krefter. Annen del er en barcarole. *Musettes* imiterer den skjeve tonaliteten i instrumentet med samme navn. Et sted i denne delen kan pianisten velge om han vil spille en vending to eller tre ganger, en uvanlig frihet i partiturmusikk som speiler det åpne og improviserte i folkemusikken. Nattstykket kan spilles uavhengig av de andre fire. Pianoet etterligner naturlyder av cikader, fugler og en frosk og kobler dem sammen med en lyrisk melodi og imitasjon av blåseinstrumenter. Når den hektiske *Hetzjagd* til sist setter inn, handler det ikke lenger bare om å være utendørs, men om frihet.

Hild Borchgrevink

SITE OF RECORDING,
BORGE CHURCH, LOFOTEN

A PIANO IN THE OPEN

The music on this album finds itself out of doors—in the moonlight with Debussy, beneath the night sky with Grieg, or out among the people in Béla Bartók's *Im Freien*, from which the title of this recording is taken. Part four of Bartók's work is a night piece as well, imitating sounds of nature in a Hungarian summer night.

As for pianist Nils Anders Mortensen, he has settled at 70 degrees north, at the edge of the Arctic. Here there is nothing to obstruct the view but the curve of the northern hemisphere touching the sky. To the south it is more than 2,000 kilometers to the conservatories in Hannover and Paris where he studied with Einar Steen-Nøkleberg, or to Salzburg, from where he returned home with the Mozarteum Prize. Looking eastward it is half as far to St. Petersburg, where Mortensen regularly is invited to perform. One is reminded that

the Central Europe we often think of as the heart of Western art music encompasses a rather negligible portion of the globe.

In the first work we are on an island, Claude Debussy's *L'isle joyeuse*. Indeed, the music was composed on an island, Jersey, where Debussy found inspiration in the French painter Jean-Antoine Watteau and his painting *L'embarquement pour Cythère* (1717). It shows people festively gathered in a pastoral setting near the sea. The observer stands some distance off. The perspective lends to the subject something lonely and unreal, something we discern as well in the light and buoyant, yet wistful quality of Debussy's tonal world.

In many respects, the works on this recording are closer to a visual than a narrative mode. There are no long lines or harmonic development meant to draw the listener towards an intended destination. Rather, the music seeks to capture the immediacy of a moment as an image would do, to open timbral spaces, moving within them as within a landscape.

Edvard Grieg's lovely *Ballade in G Minor* could be heard as a sequence of such timbral spaces, if we imagine that each of the 14 variations lends a different colour to the same folk melody. A melancholy quality is also present, independent of knowing that Grieg wrote the ballade after having lost both parents in a short space of time.

NILS ANDERS MORTENSEN

Debussy's *Estampes* opens with pentatonic outlines of Asian pagodas—towers of concentric, repeating form. Circles exist as well in the next movement, in the echo of Arabian dances in *La soirée dans Grenade*. Debussy had most likely neither been in Grenada nor inside a pagoda, but in this music imagination and sensory impressions are closely connected. In *Jardins sous la pluie* the composer returns to more familiar ground as he describes gardens in a city, Paris perhaps, during a heavy rain. Here musical contours are more or less erased, dissolving in a subdued timbral fog. Somewhere, too, amidst sounds of the rain, the music echoes birdsong and two well-known French folk tunes.

In *Clair de lune* light returns, inspired as well by the painter Watteau. This work is part of a suite, *Suite Bergamasque*, and the title apparently is taken from a poem in which the poet Paul Verlaine pays tribute to Watteau's motifs. Verlaine belongs to a tradition of symbolist poetry that works by way of suggestion and with themes that often appear to be partially obscured.

*Votre âme est un paysage choisi
Que vont charmant masques et bergamasques
Jouant du luth et dansant et quasi
Tristes sous leurs déguisements fantasques.*

*Your soul is a landscape, chosen
that masks and bergamasks
may wander there beguilingly,*

playing the lute, dancing and seemingly sad behind intriguing disguises.

From Paul Verlaine: Clair de lune (1869)

Masks, able to express one feeling and conceal another, repeatedly appear in Watteau's paintings. As in commedia dell'arte, sorrow and happiness are juxtaposed. This type of popular tradition is another thread running through the music on this album, whether in Bartók's genuine Hungarian melodies or in Debussy's visions of exotic dances. Even though Grieg for once is represented by something other than paraphrases of folk music, in its form the ballade is a folk song.

Local people and local traits do play a significant part in Nils Anders Mortensen's day-to-day musical life as well. Serving as state musicians in Finnmark County, he and three colleagues travel countless miles to play concerts in places where snowstorms and reindeer on the road are commonplace. On these tours the piano quartet meets people whose acquaintance with classical music is different from that of an appraising urban audience. Alternating between meetings of this kind, performances as soloist with international orchestras, and sharpening ensemble experiences at chamber music festivals lends a wide range to Mortensen's musical practice. The same range might be heard in his interpretations: a blend of something lyrical with something more restless and rudimentary.

Grieg's *Notturmo* stands as a beautiful transition from *Clair de lune* to the work that concludes this recording, evoking much the same mood as Debussy's moonlight, but with sharper hues.

Bartók's *Im Freien* lives up to its title by its musical material as well as its role in the recording as a whole. Sharp, percussive timbres shatter whatever might remain of Debussy's dreamlike intimations. With Bartók, open and indefinite qualities in the musical form appear in other ways. Part one is called "With Drums and Pipes". The words are taken from a Hungarian folk song. As in Norwegian tradition, one finds in Hungary a close connection between folk music and superstition, and the original text invokes supernatural powers. Part two is a barcarole. *Musettes* imitates the oblique tonality of the traditional instrument of the same name. At one point in this section the pianist can choose to play a phrase either two or three times, an unusual freedom meant to reflect the open, improvised quality of folk music. The night piece can be played independent of the other four. Here the piano reproduces the natural sounds of cicadas, birds, and a frog, linking them together with a lyrical melody and an imitation of wind instruments. When the hectic *Hetzjagd* finally takes off, it is no longer a matter of being out of doors, but perhaps about freedom.

Hild Borchgrevink

CLAUDE DEBUSSY

01 L'ISLE JOYEUSE L. 106 (06:02)

EDVARD GRIEG

02 BALLADE I G-MOLL, OP. 24 (17:55)

CLAUDE DEBUSSY

ESTAMPES L. 100

03 I. PAGODES (05:06)

04 II. LA SOIRÉE DANS GRENADE (05:21)

05 III. JARDINS SOUS LA PLUIE (03:59)

06 CLAIR DE LUNE L. 75/3 (04:33)

EDVARD GRIEG

07 NOTTURNO OP. 54/4 (03:37)

BÉLA BARTÓK (1926-1945)

IM FREIEN SZ. 81

08 I. MIT TROMMELN UND PFEIFEN (01:42)

09 II. BARCAROLLA (02:13)

10 III. MUSETTES (02:52)

11 IV. KLÄNGE DER NACHT (04:24)

12 V. HETZJAGD (02:13)

RECORDED IN BORGE CHURCH,
LOFOTEN 11-14 APRIL 2011

PRODUCER:
VEGARD LANDAAS

BALANCE ENGINEER:
THOMAS WOLDEN

EDITING:
VEGARD LANDAAS

MASTERING:
THOMAS WOLDEN

BOOKLET NOTES:
HILD BORCHGREVINK

ENGLISH TRANSLATION:
JIM SKURDALL

COVER DESIGN:
BLUNDERBUSS / ANNA JULIA GRANBERG

COVER & BOOKLET PHOTOS:
BJARNE Riesto

ARTIST PHOTO &
PHOTO OF BORGE CHURCH:
PER H. KIRKESÆTHER

PIANO TECHNICIAN:
ERIC SCHANDALL

THIS RECORD HAS BEEN MADE
POSSIBLE WITH SUPPORT FROM
ISHAVSKRAFT AS,
MFOS VEDERLAGSFOND AND
FINNMARK FYLKESKOMMUNE.
THANKS TO ASTRID.

LAWO
CLASSICS

LWC 1032

© 2012 LAWO

© 2012 LAWO CLASSICS

www.lawo.no

HVOR INGENTING STANSER BLIKKET

Sterkt inspirert av Nordkalott-
landskapet, serverer Nils Anders
Mortensen oss Et piano i det fri.

Som et lokalt miljø- og kultur-
engasjert kraftselskap i verdens
blåeste landsdel er vi stolte av å
kunne bidra til kulturopplevelser
av høy klasse.

Bedre blir det ikke.

RØD TRÅD Foto: Eli Kristin R. Berg

Ishavskraft®
Blå kraft fra luft og vann.